עין משפט נר מצוה

קכג א מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה ד:
קכד ב מיי' פט"ו מהל' פסוה"מ הלכה כ:
קכה ג ד מיי' פ"ד שם הלכה טו [ט]:
קכו ה מיי' פט"ו מהל' פסוה"מ הלכה כ:

תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד א]ור' יהושע אומר אאף יטמאנה ביד שאני התם דלטומאה קא אזלא כי אתא רב יצחק תני כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין א] ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אמר ב] רב נחמן מר דמקיש להו לחטאת תני פסולין תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה משלמי נדבה תני כשרים ג]דתני לוי ושאר בשלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן ג](כשרין ולא עלו לבעלים לשם חובה ו)נאכלין ליום ולילה ואין טעונין לא לחם ולא זרוע מיתיבי ד]גאשם בן שנה והביא בן שתים בן שתים והביא בן שנה פסולין ותעובר צורתן ויצאו לבית השרפה אבל דעולת נזיר ועולת יולדת ועולת מצורע שהיו בני שתי שנים ושחטן כשרין כללו של דבר כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה וכל הפסול בחטאת פסול באשם חוץ משלא לשמו האי תנא תנא דבי לוי הוא תא שמע ה]דתני לוי האשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשרים ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין ג] ואם איתא ליגמר משלמים שלמים משלמים גמר אשם משלמים לא גמר ואי גמר שלמים משלמים ליגמר נמי אשם מאשם אשם נזיר ואשם מצורע מאשם גזילות ואשם מעילות ד] או אשם גזילות ואשם מעילות מאשם נזיר ואשם מצורע אמר רב שימי בר אשי דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שלא בהכשירו ואין דנין דבר שלא בהכשירו מדבר שבהכשירו ולא והא תניא ו]מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה

תנא

תרד ותטמא. אע"ג דמיפסלא לחולין דעד השתא הוו חזו ליה בימי ה] טומאה והשתא לא חזו למידי: **ולא יטמאנה ביד.** לקבלה בכלים טמאים כדי להציל החולין: **אף** ו] **יטמא ביד.** אלמא ו) חטא בתרומה כדי שתזכה בחולין: **דלטומאה** ז] **אזלא.** אם תפול בחולין נמי אבודה ח] לאו חוטא הוא: **כי אתא רב יצחק תנא שלא כמצותן.** שלא לשמן. ל"א ט] שדינן בני שנה והביא בני שתים ומפי המורה שמעתיהו ומפי רוב הגאונים ולשון אחרון אינו כלום דאם כן מאי ששחטן שהביאן מיבעי ליה: **ותעובר צורתן.** לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה משום בזיון קדשים אלא אם כן פסולו בגופו כגון פיגול וטמא: **דמקיש** (א) ח). י] דכתיב גבי חטאת (ויקרא כג) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: **תני פסולין.** כחטאת דתנן (זבחים ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת. ולאידך לישנא מדמי להו לחטאת שעברה שנתה דפסולה כדתנן חמש חטאות מתות במסכת תמורה (טו.): **שלמי חובה משלמי נדבה.** דכשרין שלא לשמן דבכלל כל הזבחים הן. ולאידך לישנא אם נדר טלה לשלמים והביא איל כשר כדאמרינן בפ' הרי עלי [עשרון] (לקמן קו:) קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא ואפי' רבי מודה דזבח כשר: **ושאר שלמי נזיר.** (ב) יא] ט)דלעיל מיניה קאי אקרבנות נזיר בתוספתא דנזיר בפרק נזיר שאכל אחד מכל האיסורין וקתני הראוין לבוא בן שנה והביאו בן שתים יב] שתים והביאו בן שנה תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו ושאר יג] שלמים כגון שלמי נזיר דחובה הן ששחטן שלא כמצותן שלא לשמן. ולאידך לישנא בן שנה דשלמי נזיר איל כתיב בהו ואיל בן שתי שנים: **כשרין.** כשלמי נדבה ונאכלין ליום ולילה כחומר שלמי נזיר דדינו כדין תודה דאמר מר י) שלמיו לרבות שלמי נזיר: **ואין טעונין לא לחם ולא זרוע.** הואיל ואין הנזיר ניתר בהן יד]. קתני מיהא כשרין ואע"ג דאיתקש לחטאת דכתיב וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים (במדבר ו) אלמא מגמר שלמים משלמים חובה מנדבה עדיף ליה: **אשם בן שנה.** כגון דנזיר טמא ומצורע דכתיב כ) כבש: **בן שתים.** כגון גזילות ומעילות דכתיב טו] איל ל): **עולת נזיר ויולדת ומצורע.** דכתיב בהו כבש מ): **בן שתי שנים כו' כשרין.** דגמרינן מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הוא כשר: **חוץ משלא לשמו.** דפסול בחטאת וכשר באשם. וקשיא לר' יצחק דקתני בהדיא דגמר עולת חובה מעולת נדבה ואע"ג דגבי חטאת כתיבי עולת מצורע ועולת נזיר לא מקשי לה לחטאת למיפסלינהו בני שתי שנים דמגמר חובה מנדבה עדיף ורבי יצחק נמי ליגמר שלמי חובה משלמי נדבה בין טז] שלא לשמו בין לב' שנים. ואי קשיא מאי שנא אשם יז] שלא כמצותו פסול יותר מעולה תריץ משום דלא אשכחן אשם יח] נדבה למגמר מיניה: **תנא דבי לוי.** דגמר חובה מנדבה ולא גמר חובה מחובה: **מחוסר זמן בבעלים.** קודם שיכלו שבעת ימי ספירתן דאין אשם אלא בנזיר טמא: **ואי איתא.** דגמר תנא דבי לוי חובה מנדבה לגמר אשם בן שתי שנים משלמים דנדבה בן שתי שנים יט]: **דנין דבר שלא בהכשרו.** כגון כ] שלמי נדבה שבאו שלא בהכשרן כגון שלא לשמן או קטן והביא גדול: **ואין דנין דבר שלא בהכשרן.** כגון אשם נזיר בן שתים מדבר שבהכשרן מאשם גזילות בן שתים שהרי הכשירו בכך (ג): **יוצא בבמה.** הכשירו בכך דהא ליכא קלעים:

תנא

כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין. פירש בקונטרס שלא לשמן והא דתנן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת ולא מפיק כבשי עצרת דלא פסיק ליה לאפוקי שלמים אי נמי כי קתני באין בגלל עצמן באין בגלל לחם לא קתני והא דלא ממעטינן להו מאותה לחטאת כי היכי דממעטינן אשם כיון דליתקוש לחטאת ואתו בהדיה דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים ותימה מנא ליה דטעמא משום היקישא דלמא הואיל ובאים להתיר חדש במקדש ולא התירו ו) ואמאי איתותב רב בפ"ק (לעיל ד.) וי"ל דא"כ ליחשוב ס) [נמי] רב כבשי עצרת והכא נמי ליחשוב מנחת העומר ואשם נזיר ומצורע אי נמי הלחם הוא המתיר וכבשים דמתירין לחם לא איקרו מתיר אי נמי לחם נמי לא מיקרי מתיר ע) (היא) כיון דקודם לשתי הלחם אם הביא כשר ומיהו קשה לפי זה דכי פריך בסמוך ליפרוך מההיא דאייתינן לעיל כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל וכל"א שפירש בקונטרס נראה שלא כמצותן בן שנה והביאו בן שתים כא] והא דלא נקט לשון הבאה דשייכא גבי בן שנה והביא בן שתים משום דהוי שלא בזמנו ומחוסר זמן בכלל ובתוספתא דנזיר קתני כהן דבסמוך שהביאן שלא כמצותן:

תעובר צורתן. האי תנא * דרבה בר אבוה הוא כב] דאפי' פיגול בעינן פ) צורה דבפ"ק דזבחים (דף ד.) קרינן לשינוי קודש פסולו בגופו ואיכא דאמרי כל שפסולו בגופו ישרף מיד: **ותנא** דבי לוי. לא מקיש להו לחטאת להא מילתא אבל כולי עלמא אית להו לענין זכרי כהונה פ' איזהו מקומן (זבחים דף נה.) לגבי כבשי עצרת אבל לענין הא לית ליה דהא שלמי נזיר איתקשו לחטאת ואפי' הכי סברי דכשרין:

איתיביה אשם בן שנה. הא דלא פריך ממתני' דפ' בתרא דזבחים (דף קיב:) דקתני בה עולת נזיר ועולת מצורע קודם זמנו ששחטן בחוץ חייבין והיינו טעמא משום דחזיא לעולת נדבה בפנים וקודם זמנו לא חזי לנזיר ומצורע לא דמי כלל להכא דהתם אינהו גופייהו חזו לעולה אבל הכא מייתינן דגמר חובה מנדבה תימה דבפ' אלו קדשים (תמורה דף יט:) צ) תנן אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה רבי שמעון אומר כל עצמן אינם קדושים והשתא אמאי דקתני הכא פסולין לא כרבי שמעון ולא כרבנן ויש לומר כדמשני פרק בתרא דזבחים (דף קטו.) דפריך מהא דתני לוי אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן מחוסר זמן בבעלים שחטן בחוץ חייב ומשני כאן לשמן כאן שלא לשמן פירוש שלא לשמן כשרין כג] לשמן פסולין כד] ומיהו קשה לרב הונא דאית ליה התם דליכא מידי דפסול לשמו וכשר שלא לשמו ומאי משני מהא ואין לתרץ בהפריש שתי אשמות לאחריות כדמשני ק) ארב דימי דמדקתני לא עלו משמע דאין מצוה בכך ותו אמאי איצטריך למיתני כה] לא עלו לבעלים לשם חובה פשיטא דלא עלו כיון דשלא לשמן איתעביד כו] ר):

אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשרין. מהכא לא מצי לאוכוחי דילפינן אשם משלמים מדמכשר בהו שלא לשמן דאותה דגבי חטאת הוא דממעט ליה ולא דמי לשלמי ציבור דלא ממעטינן מאותה אלא קרבנות יחיד והא דלא עלו לבעלים לשם חובה מסברא הוא ולא מטעם מילף ואי שלא כמצותן דלעיל לאו היינו שלא לשמן ניחא טפי והא דכי אמרי לעיל האי תנא דבי לוי הוא לא בעי למיפרך מגופה אמאי פסולין דדלמא האי דמכשר עולה דחזי לנדבה אבל אשם דלא חזי לנדבה מיפסל ותנא אחרינא הוא אבל מלוי אלוי פריך שפיר דשלמי נזיר נמי לא חזו לנדבה דטובא איתפליגו:

עקירה

שיטה מקובצת

א] ותעובר צורתן. תימה הא אמרינן [בפסחים דף לד:] כל שפסולו בגופו ישרף מיד. וכן שנה שהביא בן שתים פסול בגופו וכן פסול שלא לשמה הוי פסול בגופו כדאמרינן (פ' כל שעה דף לד ע"ב) [בזבחים דף ד.] וי"מ בן שנה שהביא בן שתים לא חשבינן פסול בגופו והא דחשבינן ליה בזבחים (דף ד.) היינו לענין שינוי בעלים וי"מ דההיא דהכא אתיא כרבה דאמר' פגול טעון [עבור] צורה. לשון תוס' אחרות תימה הא אמרי' (בפיצר צולין) [בפרק אלו דברים דף עג] כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתן כו' וי"ל דפסול שלא לשמן קל הוא דנכשר בכל הזבחים הלכך לא חשבינן ליה פסול בגופו ולאידך לישנא דדינו בן שנה (ודינו) [והביא] בן שתים נמי קל הוא דכשר הוא בכל שלמי נדבה כדאמר לקמן בפ' (המנחות והנסכים) [הרי עלי עשרון] קטן והביא גדול יצא: ב] אמר ליה רב נחמן מר דמקיש. פי' דכתיב גבי חטאת כו' וקשה א) דהי"ב [בחמש חטאות שעברה שנתה] ושכפר בעליה באחר ופי' הר"מ דמ"מ עברה שנתה פסולה ולא מכח הל"מ אלא משום דכתיב ביה הוא שצריך להביא בן שנה והוא שינה וכל שינוי פסול בו משום דכתיב ביה (הריא) [הוא] והשתא ניחא [מה] דקשיא לן (דריש) [בריש] פ"ק למה לי הוא מאותו נפקא והשתא איצטריך (לפסוק) [לפסול] בן שתי שנים. תו"ח: ג] ואם איתא ליגמר משלמים. וא"ת אמאי לא מותיב כמו כן מברייתא דלעיל דאוקימנא כתנא דבי לוי מרישא לסיפא דבסיפא יליף עולת נדבה מעולת חובה וא"כ אמאי פסול ברישא אשם בן שנה שקרבה בן שתים לילף אשם משלמים וי"ל דלעיל איירי ששחטו לשמו דלא דמי כלל לשלמים אבל הכא מיירי ששחטו שלא לשמו דהוי כשלמים. תו"ח: ד] ואשם מעילות וליהדר נמי אשם גזילות ואשם מעילות ליגמר מאשם נזיר יתיבה או נמחק: ה] בימי טומאתו: ו] אף יטמאנה ביד: ז] דלטומאה קאזלא: ח] אבודה הלכך לאו: ט] ל"א שלא כדרכן דבעינן בני: י] דמקיש דכתיבא: יא] שלמי נזיר אלעיל מיניה קאי בקרבנות: יב] בן שתים בן שתים: יג] ושאר זבחים: יד] ניתר בהן ולא עלו לשם חובה: טו] דכתיב בהו: טז] בין לשלא לשמו: יז] אשם דשלא: יח] אשם בא: יט] שתי שנים: לגמור נמי אשם מאשם אשם נזיר ממעילה ומעילה מנזיר וליתכשרו כולהו בין בני שנה בין בני שתים: כ] בהכשירו כגון כבשי עצרת הבאים בני שתים שלא בהכשירו או שלא לשמן דלכשרו מדבר שלא בהכשרן כגון שלמי נדבה שלא לשמן או קטן והביא גדול דכשר והה"ה נמי עולת יולדת שלא בהכשרה מעולת נדבה שלא בהכשרה וחיובה שלמי נדבה שבאו שלא בהכשרן נמחק: כא] והא דלא נקט לשון הבאה. גליון כדבסמוך דשמא לשון שלא כמצותן נופל על לשון ששחטן תימה מ"מ הקשי מברייתא דלעיל או ששחטן בין לפני זמנם כו' ושמא י"ל דלאחר זמנם אין ר"ל בן שנה שהביא בן שתים או להפך לפי שזה פסול גדול אלא ר"ל קודם עצרת ולאחר עצרת: כב] דרבה בר אבוה הוא. פסחים דף לד ע"ב ודף עג ע"ב ולקמן דף נ ע"ב: כג] שלא לשמן כשרין. דהרי בכלל הזבחים שנזבחו שלא לשמן הכשרים: כד] ומיהו קשה וכו' וי"ל דהיינו דווקא שסופו להיות ראוי לשמו אבל בן שתים והביא בן שנה ובן שתי שנים שהביא בן שנה נהי דסופו להיות כשר לשמו לכשיגדל שמא לא יזמינו או אם הפריש אחר. תו"ח. ע"ל דהתם מיירי אחר שניתק לרעייה דסתמא לשם עולה כשר דאשם מותרו עולת נדבה והכא מיירי קודם שניתק לרעייה ומש"ה פסולים כדפי' בפ"ק דמכילתין דגזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה: כה] למיתני בההיא דנזיר: כו] איתעביד אלא אפילו שחטן כדינן נמי כגון בן שנה ובן שתים שתים כיון דשלא לשמן נשחטו לא עלו לבעלים לשם חובה:

מסורת הש"ס

א) קן ר' יהושע ליתא כאן משנה דתרומות ועיין ר"ש בתרומות פ"ח משנה יא, ב) נזיר כד: תוספתא דנזיר פ"ד ה"ח, ג) רש"ק מ"ז, ד) תוספתא זבחים פ"א ה"ב [תמורה יט:], ה) זבחים קטו., ו) לעיל ו: זבחים נא. פח: פט. פד., ז) אמרינן חטאת. נ"ק, ח) לחטאת דכתיב. נ"ק, ט) אדלעיל. נ"ק. י) [לעיל ט.], כ) [נזיר טמא במדבר ו. מצורע ויקרא יד], ל) [ויקרא ה], מ) [נזיר במדבר ו. יולדת ויקרא יב. מצורע שם יד], נ) כדאמר רב בפרק כל"ל. נ"ק, ס) נ"ק, ע) נ"ק מ"ז, פ) נ"ל עיטור, צ) נ"ל תנן. ק) רב הונא. נ"ק, ר) [וע"ע תוס' תמורה יט: ד"ה אשם בן שנה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דמקיש לחטאת דכתיב: (ב) ד"ה ושאר וכו' אדלעיל מיניה וכו' בן שתים בן שתים: (ג) ד"ה ואין דנין וכו' בכך הס"ד ואח"כ מ"ה יוצא כשר בבמה והרי יצא בבמה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תעובר כו' דרבה בר אבוה הוא. פסחים דף לד ע"ב:

מוסף רש"י

אשם בן שתים והביא בן שנה. אשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה דכתיב בהו איל (ויקרא ה יט) אשם בן שנה. אשם נזיר ומצורע דכתיב בהו כבש (במדבר ו, ויקרא יד) (תמורה יט.). מנין ליוצא. מאימורי חטאת ועולה חוץ לקלעים שאע"פ שהוא פסול כדאמרינן בכולה גולין (פסחים דף פב.) מכן לא היכלא את דמה, אם עלה לא ירד (לעיל ו.) דאיכא ?לה לאיכרי עולה ואימורי קדשים, אבל יוצא לדם פסול ר' יהודה וכו' (זבחים פד.). שהרי יוצא כשר בבמה. שלא היו שם קלעים (לעיל

רבינו גרשום

רביעית בטהרה בכלים טהורים יציל ואם לאו שאינו יכול להציל בטהרה תרד ותטמא בעצמה בחולין שמאין והפסיד את החולין לא. אלבא אמרינן עמוד וחטא בתרומה כדי שתזכה בחולין: שאני התם דלטומאה קא אזלא מבילא כשתרד בתחתונה משום הכי אף יטמאנה ביד: ששחטן שלא כמצותן. כגון שהיו יתירין מבני שנה: מר משום הכי פסיל. דמקיש להו לחטאת מה חטאת שעברה שנתה פסולה אף הני נמי: תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה היינו שלמי נזיר משלמי נדבה מה שלמי נדבה נדר זבח קטן והביא גדול יצא כדאמרינן בפרק הרי עלי עשרון אף שלמי נזיר וכבשי עצרת דהיינו שלמי חובה ששחטן שלא כמצותן יתירין מבן שנה כשרין ונאכלין ליום ולילה כשלמי נזיר ואינן טעונין לא לחם של המצות ולא זרוע בשלה הואיל ולא עלו לבעלים: אשם בן ב' שנים כגון אשם גזילות ומעילות שקרוי איל. כל הכשר בעולת נדבה דכשר בין בן ב' שנים בין בן שנה. כל הפסול בחטאת כגון בן ב' שנים פסול באשם חוץ משלא לשמו דפסול בחטאת ולא באשם. ושמעינן מיהא דכי היכא דיליף עולת חובה מעולת נדבה דכשרים הם הכי גמר שלמי חובה כגון כבשים משלמי נדבה דכשירין שלא כמצותן וקשיא לר' יצחק דאמר פסולין: האי תנא דהא ברייתא תנא דבי לוי היא: שחטן מחוסר זמן בבעלים שצריכין לשחט ביום השמיני לטהרתו ושחטן בשביעי: אשם נזיר ואשם מצורע. שהן בן שנה ליגמר מאשם גזילות ואשם מעילות מה הני בני ב' שנה וכשרין אף הני ליתכשרי בן ב' שנים ואשם גזילות מאשם נזיר מה אשם נזיר כשר בן שנה אף בגזלות נמי: דנין דבר שלא בהכשירו. שלמי חובה שלא כמצותן משלמי נדבה שלא כמצותן דכשרין ואין דנין דבר שלא בהכשרו אשם נזיר דאין כשר להביא בן ב' שנים מאשם גזילה דכשר להביא בתחלה בן שתי שנים דקרוי איל. והרי במה דיוצא כשר בה בתחלה

א) נראה דצ"ל ור' יהושע אומר אף יטמאנה ביד כדי להציל את החולין אלמא אמרינן וכו'.

א) נראה דצ"ל דהא הלמ"ח הוא כתמם כו' באמר וכו' ופי' הר"מ ונראה שכוונתו למש"כ רש"י בשבת דף קלג. ד"ה עקירה דכל י"ג מדות אין דנין מהלכה.